

Fr. Maslja-Podlimbarskega zbrani spisi. I. zvezek. Uredil Janko Šlebinger. V Ljubljani, 1923. Izdala in založila »Tiskovna zadruga«. Str. XXII + 448. — Podlimbarski ni klasik in še ne bo. Bolj kot pero, so ga razglasili dogodki okoli njegovega najširšega dela »Gospodin Franjo«. Tako je prišel do imena, ki bi ga kljub precej obširnemu tekstu ne bil dobil. Je pripovednik, a ne oblikovatelj, povečini avtobiografičen, prijeten, a nič zanimiv. Sega samo do spoznanja provincialca, ki lahko prehodi ves svet in prebrska vse literature, a ostane, kar je bil: pripovedovalec anekdot, ljubitelj citatov, napisanih in nenapisanih. Rad pokaže, kaj je bral in kaj sam misli. Tak navdušenec je lahko zmožen velike človeške in domovinske ljubezni, a ostane mu prikrto vse najpreprostejše, ker hodi samo po vrhu in gleda iz svojega starega prepričanja in ni še nikoli potopil svojega pogleda v dno človeka. Podlimbarski bi bil težko uspel v kaki drugi dobi kot v času najširšega domovinskega melo-realizma, tedaj, ko so leposlovni listi edini tešili željo po lahkem in zanimivem branju. Naš prvi zvezek obsega slike in črtice, večinoma iz vojaškega doživljanja, ljubljansko povest *Gorski potoki* in precej dobro zgodbo *Tovariš Damjan*. Ti spisi segajo v dobo od l. 1886—1902. Med črticami je zlasti znana »Kako sem prvokrat romal«, spominjajoča na Erjavčevo »Ena noč na Kumu« in podobne slike pri Jurčiču in drugod. Realistično je intimno zajeta, a ne s toliko plastiko in toploto, kot jo čutimo pri Erjavcu. Sicer Podlimbarski v tem zvezku ne kaže posebnega razvoja. Že v početku piše precej širok, primitiven, a dovolj gibek jezik. Njegov razgovor je povečini neistinit, obnavljajoč in zanesen, ne neposreden, kot bi pri realistu pričakovali. Če primerjamo zapiske v dnevniku, ki ga navaja urednik, vidimo, kako je Podlimbarski šel le mimo literature, da mu je bila, dasi nezavestno, bolj lastna uteha kot poklic.

Urednik je to tudi čutil. Svojega pisatelja ni napel na platno, le rahlo ga je prislonil na dobo; spremlja bolj njegovo zunanjo življenjsko pot in se ne bavi mnogo z estetičnim razmotrivanjem posameznih del. Tudi opombe imajo bolj zunanje literarno-zgodovinske in bibliografske podatke; večina so oprte na Podlimbarskega beležnice. Tekst je ohranjen skoro brez retuširanja in prenesen samo na današnji pravopis. Urednikovo delo je hvalevredno. Fr. Koblar.

Dr. Fr. Zbašnik: *Žrtve*. Povest. Iz Ljublj. Zvona XXI, 1901. V Ljubljani, 1925. Izdala Zveza kulturnih društev (Zbirka Prosveti in zabavi, 10. zv.). Založila Tiskovna zadruga. Strani 180. — To knjigo so zelo neokusno naznanili, vendar po resnici in zaslugi, tako, kot je neokusna sama. Izdaja kaže grd namen. Politična podlistkarija, ki je zašla v kulturni list, je našla 24 let pozneje spet kulturno založništvo! Pisatelj sam je malo simpatičen pojav pri nas. Pod različnimi tvrdkami je nudil svoje blago, povsod po svoje: za ljudstvo, za inteligenco, pri Mohorjevi, mesečnikih, knjižnicah in v podlistku. Že Iz viharja v zavetje nam je bila mladim ljudem zoprna — pa to nejevoljo je morala prepoditi zabavna Izjava (Jutro 1. julija 1925). Zdaj tudi jasno vemo: Vse to je samo postranska deca našega tako klavrnega

naturalizma. V svojih »boljših« delih, za inteligenco, Zbašnik sentimentalno posiljuje in zaljša svoje materialistično gledanje na svet. Tako reprezentativno delo so zlasti »Žrtve«. Strasten strankar človečansko poboljšuje svoje nasprotnike: pol je svetega, pol nečednega; pol nebes, pekla, a vse preide končno v neodkrito ginjenost. Slab duhovnik, dobri njegovi nasprotniki, društva, bratovščine, konsum, časopisi, volitve, agitacija je vsebina povesti. Pomilovanja vreden je pisatelj tam, kjer skuša biti dovtipen in duhovit. Vsa neposrednost se kaže tudi v kratki označbi ljudi: liberalci in klerikalci. Sestava te naturalistične povesti je zasnovana na romantičnem sporejanju motivov in na slučajnostih. Tako ležita končno oba junaka — pozitivni: mizar Tomaž, in negativni: župnik Rajmund ob istem času kot mrliča v cerkvi. — Če vsebino te povesti obrnemo na njeno umetnost, smo zadeli pravo. Ta slučaj nam kaže, v kakih gnilih okoliščinah se je kretala naša ljudska literatura. Zveza kulturnih društev pa, ki je dosedaj v svoji zbirki izdala vrsto dostojnih in dobrih del, nosi za to dejanje odgovornost. Anton Stražar bo lahko kmalu priznan literat. Fr. Koblar.

Anton Vadnjal: *Otoški postržek*. Mohorjeva knjižnica 7, Prevalje, 1925.

Knjiga svetlega slovenskega optimizma, lepa, še nedotaknjena, to se pravi, novo odkrita domačnost okoli Borovnice in Postojne. Življenjska modrost zrelega moža in umetnika, ki je natihem in samem zorel, ne kakor so starešine Mencinger v Hojo, Tavčar v Cvetje in Finžgar v Študenta. Mencinger je sicer Vadnjalu rahlo kumil (XI. poglavje: sanje na Nanosu; sanje pod Triglavom). Žal, da je hotel biti Vadnjal kot Finžgar bolj vzgojen nego čisto svojsko umetniški, in zato ne doseže ne Hoje ne Cvetja. Iz tega prvenca tudi še ni lahko perspektivirati, kaj je bil Vadnjal včeraj in kaj bo jutri! Zdi se mi, da se je v »postržku« še iskal med slogom šolarskoprimitivega stavkovja in svojo besedo, ki je poutirana domačnostno in izvorno humorno. Iz te besede se zrcali povsem svoj človek, mislec in umetnik. Nima patosa modernih, nima geste njihove; ima več: modernost v vsej smeri: svoj čud in svoj »Gemüt«. Naj se povsem najde! Dr. I. Pregelj.

Slovenske balade in romance. Antologija. Uredil C. Golar. V Ljubljani, 1925. Zvezna tiskarna. Splošna knjižnica, 51.

»Pričujoča zbirka je urejena samo po estetičnem merilu,« pravi Golar. To je osebna resnica, ki je jaz ne bi podpisal. Zato ne, ker mi je iz tega, kar Golar v romanci in baladi povedati ve, dovolj jasno, da Golar o romanci in baladi kaj malo ve. Kako naj potem estetično ureja in izbira? Povem še, da sedaj učimo v četrti šoli humanistične gimnazije, da je Orglar — parabola ne romanca, živopisec in Marija — legenda ne balada, Turki na Slevici prav tako legenda in Gestrinova najboljša balada, tista o prepelici ne pa Vrnitev. Tudi vedo že srednješolci, da je v Prešernovi o Rozamundi izpadel neki verz, kar je Slovincem — Golarju še ne — povedal Korš ozir. Prijatelj, ki Golarja tudi zato ne bo vesel, da mu je lagodno navel — nezavedno seveda — grd štilizem: »biserov, da so lesketali na